

МЕТОДИКА ВИМІРЮВАННЯ ТА РАНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

УДК 331.522.4:711.554(477)

Новіков Д. А.

Обґрунтовано запропоновану методику вимірювання та рангового оцінювання трудового потенціалу промисловості в регіональному аспекті. Методику засновано на узагальненні частинних показників, що характеризують трудовий потенціал промисловості регіонів, їх оцінюванні та обґрунтуванні промислових регіонів України. Вибір показників вимірювання трудового потенціалу обґрунтовано принципами побудови статистичного ряду та офіційними статистичними даними Держкомстату України. Наведено результати рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів, необхідні для прийняття ефективних управлінських рішень, реалізація яких спрямована на розвиток промислових регіонів України.

Ключові слова: трудовий потенціал, промислові регіони України, вимірювання та оцінювання трудового потенціалу.

МЕТОДИКА ИЗМЕРЕНИЯ И РАНГОВОГО ОЦЕНИВАНИЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

УДК 331.522.4:711.554(477)

Новиков Д. А.

Обоснована предложенная методика измерения и рангового оценивания трудового потенциала промышленности в региональном аспекте. Методика основана на обобщении частных показателей, которые характеризуют трудовой потенциал промышленности регионов, их оценивании и обосновании промышленных регионов Украины. Выбор показателей измерения трудового потенциала обоснован принципами построения статистического ряда и официальными статистическими данными Госкомстата Украины. Представлены результаты рангового оценивания трудового потенциала промышленных регионов Украины, необходимые для принятия эффективных управленческих решений, реализация которых направлена на развитие промышленных регионов Украины.

Ключевые слова: трудовой потенциал, промышленные регионы Украины, измерение и оценивание трудового потенциала.

THE METHOD OF MEASUREMENT AND RANKING OF LABOUR POTENTIAL OF UKRAINE'S INDUSTRIAL REGIONS

JEL Classification: J01; R15

D. Novikov

The offered methods for regional industries' labour potential measurement and ranking are substantiated. The methods are based on the generalization of particular

indexes characterizing industrial regions' labour potential, their evaluation and substantiation. The labour potential measurement indexes are chosen based on the principles of statistical series making and statistical data of the State Statistics Committee of Ukraine. The results of ranking Ukraine's regional labour potential are presented to make efficient management decisions with a view to developing industrial regions of Ukraine.

Keywords: labour potential, Ukraine's regional industry, labour potential measurement and evaluation.

Оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України є однією з функцій управління, реалізація якої спрямована на обґрунтування управлінських рішень щодо зміцнення трудового потенціалу та забезпечення розвитку промислового виробництва. Оцінювання як функція управління базується на вимірюванні об'єкта управління, що завжди є складним управлінським завданням. Незважаючи на те, що багато праць як вітчизняних, так і закордонних вчених присвячено питанням управління трудовим потенціалом, його вимірюванню та оцінюванню на регіональному рівні [1 – 9], однак методичне забезпечення оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України потребує подальшого вивчення та дослідження, що обумовило мету й завдання цієї роботи. Мета даної статті полягає в удосконаленні методики оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України, що дає можливість приймати більш обґрунтовані управлінські рішення щодо зміцнення їх трудового потенціалу. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань: розробити покроковий алгоритм вимірювання трудового потенціалу промисловості регіонів (на прикладі областей України та Автономної Республіки Крим); розрахувати інтегральні показники, що характеризують трудові потенціали промислових регіонів України, для їх подальшого рангового оцінювання; обґрунтувати методи оцінювання.

Алгоритм вимірювання трудового потенціалу промислових регіонів України посідає важливе місце в методиці його оцінювання та передбачає покрокову реалізацію. Перший крок пов'язаний із формуванням сукупності показників, що характеризують трудовий потенціал промислових регіонів України. При цьому сукупність показників було сформовано, спираючись на офіційні дані Держкомстату України [10; 11]. Це дало можливість включити такі показники, як: основні засоби промисловості у фактичних цінах, млн грн; ступінь зносу основних засобів промисловості, відсотків; кількість зайнятого населення в промисловості, тис. осіб; вивільнення працівників в промисловості, осіб; попит на робочу силу у промисловості, осіб; середньомісячна номінальна заробітна плата в промисловості у середньому на одного штатного працівника, грн; валова додана вартість у промисловості у фактичних цінах, млн грн; кількість суб'єктів ЄДРПОУ в промисловості, одиниць; частка інвестицій в основний капітал у промисловості, відсотків до загальної кількості інвестицій по регіону; індекси промислової продукції, відсотків; обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) млн грн; кількість інноваційно активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності, одиниць; впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості,

процесів; фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств промисловості до оподаткування, млн грн.

Реалізація другого кроку алгоритму передбачає узагальнення частинних показників в інтегральному. Враховуючи той факт, що названі показники мають різні одиниці вимірювання, їх необхідно стандартизувати, врахувавши їх рівень відносно максимальних чи мінімальних значень відповідних показників у загальній статистичній вибірці.

Аналітичні розрахунки інтегральних показників, що узагальнюють частинні показники та характеризують трудові потенціали промислових регіонів України, реалізуються на третьому кроці алгоритму. Математичною основою узагальнення частинних показників було обрано метод середньої геометричної, який не суперечить логіці побудови узагальнюючого результативного показника (формула 1).

$$I_{ij}^t = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n \text{ЧП}_{ij}^t}, \quad (1)$$

де ЧП_{ij}^t – частинний показник, що характеризує трудовий потенціал промислового регіону України;

$i = \overline{1, \dots, n}$, n – кількість частинних показників-факторів, що входять до складу інтегрального показника;

$j = \overline{1, \dots, m}$, m – кількість регіонів, що досліджуються за рівнем трудового потенціалу;

t – певний розрахунковий період.

Формула 1 трансформується у формулу 2.

$$I_{ij}^t = \sqrt[n]{\frac{\text{ВДВ}_{\text{пр.}} \times \text{ОЗ}_{\text{пр.}} \times \text{ЗОЗ}_{\text{пр.}} \times \text{ОР}_{\text{пр.}} \times I_{\text{пр.}} \times \text{ФР}_{\text{пр.}} \times \text{ІА}_{\text{пр.}} \times \text{ПТ}_{\text{пр.}} \times \text{С}_{\text{тр.}} \times \text{ІОК}_{\text{пр.}} \times \text{КС}_{\text{пр.}} \times \text{КЗН}_{\text{пр.}}}{\text{ВП}_{\text{пр.}} \times \text{ПРС}_{\text{пр.}} \times \text{С}_{\text{м.ЗП}_{\text{пр.}}}}, \quad (2)$$

де $\text{ВДВ}_{\text{пр.}}$ – валова додана вартість в промисловості;

$\text{ОЗ}_{\text{пр.}}$ – основні засоби промисловості;

$\text{ЗОЗ}_{\text{пр.}}$ – ступінь зносу основних засобів промисловості;

$\text{ОР}_{\text{пр.}}$ – обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг);

$I_{\text{пр.}}$ – індекси промислової продукції;

$\text{ФР}_{\text{пр.}}$ – фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств промисловості до оподаткування;

$\text{ІА}_{\text{пр.}}$ – кількість інноваційно активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності;

$\text{ПТ}_{\text{пр.}}$ – впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості;

Стр.ІОКпр. – частка інвестицій в основний капітал у промисловості (відсотків до загальної кількості інвестицій по регіону);
 КСпр. – кількість суб'єктів ЄДРПОУ в промисловості, одиниць;
 КЗНпр. – кількість зайнятого населення в промисловості;
 ВПпр. – вивільнення працівників у промисловості;
 ПРСпр. – попит на робочу силу в промисловості;
 См.ЗПпр. – середньомісячна номінальна заробітна плата в промисловості у середньому на одного штатного працівника.

Результати вимірювання та рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України за середніми даними за період з 2007 до 2013 року подано на рисунку. Чим більший ранг, тим більш розвинутий трудовий потенціал обласного регіону за показниками промислового розвитку, що розглядаються в статистичних збірниках "Регіони України" та враховані у формулі (2) [10; 11].

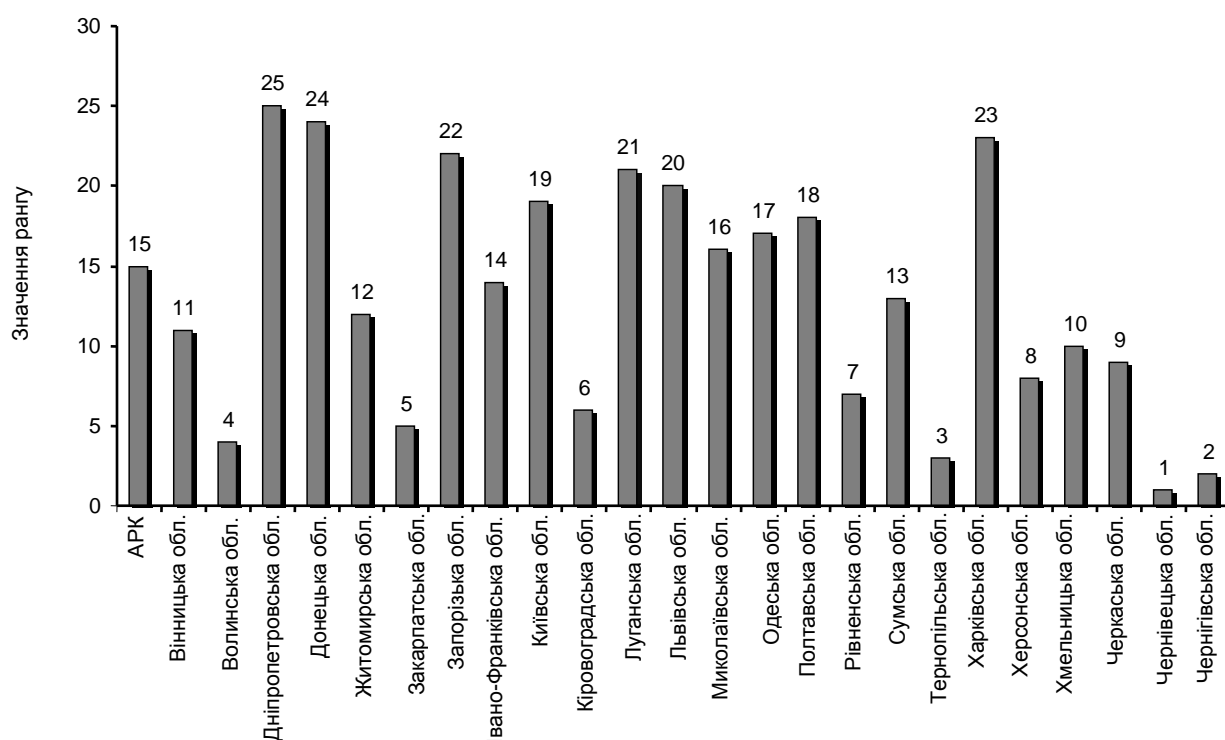

Рис. Результати вимірювання та рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України
(усереднені за період)

За результатами вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України (див. рисунок) можна зробити висновок, що перше місце за трудовим потенціалом у промисловості в період з 2007 до 2013 року мала Дніпропетровська область, а останнє – Чернівецька область. Харківська область посідає третє місце після Донецької області. До п'ятірки найбільш розвинутих областей України за трудовим потенціалом у промисловості належать Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Запорізька, Луганська області, а найменш розвинутих – Чернівецька, Чернігівська, Тернопільська, Волинська та Закарпатська області.

Таким чином, запропоновано методику визначення та рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України, що базується на визначенні рівня промислового розвитку регіону в країні методом вимірювання рівня показників промисловості в певному регіоні

відносно інших регіонів за показниками стимуляторів і дестимуляторів і їх згорання в інтегральний показник методом середньої геометричної. Подальше оцінювання інтегральних показників методом їх ранжування дає можливість, по-перше, обґрунтувати найбільш промислово розвинуті регіони України за трудовим потенціалом, по-друге, приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо зміцнення трудового потенціалу промисловості України та її регіонів. Напрями подальших досліджень щодо управління трудовим потенціалом промислових регіонів України пов'язані з розробкою шкали оцінювання рівня трудового потенціалу в промисловості за регіонами України.

Література: І. Бажан І. І. Трудовий потенціал України : формування та використання : монографія / І. І. Бажан. – Донецьк :

ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. – 144 с. 2. Балацкий О. Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия / О. Ф. Балацкий // Вісник Сумського державного університету. Серія "Економіка". – 2004. – № 9 (68). – С. 84–95. 3. Трудовой потенциал, человеческий капитал – критерии оценки, факторы влияния, принципы управления / В. В. Горюх, Т. В. Решетило, П. В. Тархов и др. // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2004. – № 3–4 (13–14). – С. 215–228. 4. Ткаченко А. М. Трудовой потенциал – основной фактор у процесі виробництва / А. М. Ткаченко, Н. О. Зубарева // Держави та регіони. – 2006. – № 3. – С. 319–322. 5. Трудовой потенциал і зайнятість : теоретичні основи та регіональні особливості : монографія / [М. І. Долішній, С. М. Злупко, С. І. Бандур та ін.]. – Ужгород : НАН України ; Інститут регіональних досліджень Карпати, 1997. – 422 с. 6. Шаульська Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України : монографія / Л. В. Шаульська. – Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2005. – 502 с. 7. Орлов П. А. Проблемы социальной ответственности субъектов хозяйствования и их рекламной деятельности / П. А. Орлов // Економіка розвитку. – 2014. – № 1 (89). – С. 109–116. 8. Potrafke N. Globalization and labor market institutions: International empirical evidence / N. Potrafke // Journal of Comparative Economics. – 2013. – Vol. 41. – P. 829–842. 9. Nihalani M. Education Quality Impacts the Employment Generation / M. Nihalani, A. Mathur. – GRIN Verlag, 2013. – 28 p. 10. Регіони України 2012 : статистичний збірник. Ч. 1 / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2012. – 312 с. 11. Регіони України 2012 : статистичний збірник. Ч. 2 / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2012. – 804 с.

References: 1. Bazhan I. I. Trudoviy potentsial Ukrainy : formuvannia ta vykorystannia : monohrafiia [The Employment Potential of Ukraine: Development and Use : monograph] / I. I. Bazhan. – Donetsk : TOV "Yuho-Vostok, Ltd", 2006. – 144 p. 2. Balatskiy O. F. Teoreticheskie problemy otsenki ekonomicheskogo potentsiala regiona, kompanii, predpriyatiya [Theoretical Problems of the Assessment of the Economic Potential of a Region, a Company, an Enterprise] / O. F. Balatskiy // Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriya "Ekonomika". – 2004. – No. 9 (68). – P. 84–95. 3. Trudovoi potentsial, chelovecheskiy kapital – kriterii otsenki, faktory vliyaniya, printsipy upravleniya [Labor Potential, Human Capital – the Evaluation Criteria, Factors of Influence, Management Guidelines] / V. V. Goroh, T. V. Reshetilo, P. V. Tarkhov et al. // Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. – 2004. – No. 3–4 (13–14). – P. 215–228. 4. Tkachenko A. M. Trudoviy potentsial – osnovnyi faktor u protsesy vyrobnytstva [Labor Potential – a Major Factor in the Production Process] / A. M. Tkachenko, N. O. Zubarieva // Derzhavy ta rehiony. – 2006. – No. 3. – P. 319–322. 5. Trudoviy potentsial i zainiatist : teoretychni osnovy ta rehionalni osoblyvosti : monohrafiia [Labor Potential and Employment: Theoretical Foundations and Regional Features : monograph] / [M. I. Dolishnii, S. M. Zlupko, S. I. Bandur et al.]. – Uzhhorod : NAN Ukrainy ; Instytut rehionalnykh doslidzhen Karpaty, 1997. – 422 p. 6. Shaulska L. V.

Stratehiia rozvytku trudovoho potentsialu Ukrainy : monohrafiia [The Development Strategy of the Labor Potential in Ukraine : monograph] / L. V. Shaulska. – Donetsk : NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti, 2005. – 502 p. 7. Orlov P. A. Problemy sotsialnoy otvetstvennosti subektov khozyaystvovaniya i ikh reklamnoy deyatelnosti [Social Responsibility of Business Entities and Their Promotional Activities] / P. A. Orlov // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 1 (89). – P. 109–116. 8. Potrafke N. Globalization and labor market institutions: International empirical evidence / N. Potrafke // Journal of Comparative Economics. – 2013. – Vol. 41. – P. 829–842. 9. Nihalani M. Education Quality Impacts the Employment Generation / M. Nihalani, A. Mathur. – GRIN Verlag, 2013. – 28 p. 10. Rehiony Ukrainy 2012 : statystychnyi zbirnyk. Part 1 / za red. O. H. Osaulenko. – K. : IVTs Derzhkomstatu Ukrainy, 2012. – 312 p. 11. Rehiony Ukrainy 2012 : statystychnyi zbirnyk. Part 2 / za red. O. H. Osaulenka. – K. : IVTs Derzhkomstatu Ukrainy, 2012. – 804 p.

Інформація про автора

Новіков Дмитро Антонович – асистент кафедри економіки підприємств міського господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (61002, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, e-mail: Maryna_Novikova@mail.ru).

Інформація об авторе

Новиков Дмитрий Антонович – асистент кафедри економіки підприємств міського господарства Харківського національного університету міського господарства імені А. Н. Бекетова (61002, г. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, e-mail: Maryna_Novikova@mail.ru).

Information about the author

D. Novikov – assistant of the Department of Urban Enterprise Economy of O. M. Beketov National University of Urban Economy (17 Marshal Bazhanov St, 61002, Kharkiv, Ukraine, e-mail: Maryna_Novikova@mail.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Назарова Г. В.

Стаття надійшла до ред.
20.06.2014 р.

